

Teatr aləmində

“Varlı ev”in bədbəxtləri

Sumqayıt Dövlət Dram Teatrının repertuar siyasətində, bir qayda olaraq, müxtəlif kontingentdən olan tamaşaçıların zövqünə uyğun, çeşidli mövzulara toxunulan tamaşalar yer tutur. Yaradıcı kollektivin təqdim etdiyi növbəti səhnə əsəri – məşhur osetin dramaturqu Georgi Xuqayevin Mədəniyyət Nazirliyinin sifarişi ilə hazırlanan “Varlı ev” pyesi isə xoşbəxtliyin heç də var-dövlətdə olmadığını göstərən bir ailə faciəsi kimi hər kəs üçün nəzərdə tutulub.

Yaşlı teatrsevərlərin yadında olar ki, 1970-ci ildə yeni yaradılmış Sumqayıt səhnəsində oynanılan ilk əsərlərdən biri də elə Georgi Xuqayevə aid olub. O tamaşa bu satirlərin müəllifinin də baxdığı “Arvadımın əri” əsəri idi. “Varlı ev” isə ilk dəfə hələ 90-cı illərin əvvəllərində Ağalar İdrisoğlunun quruluşunda uğurla oynanılıb. Və bir qərinə sonra tam yeni formatda, yeni yaradıcı heyətlə günün tələblərinə uyğun “inşa” edilərək təqdim olundu.

Maraqlıdır ki, o zaman tamaşada yer almış aktyorlardan Məzahir Süleymanov, Sabir Qurbansoy, Rüstəm Rüstəmov, Firəngiz Babayeva və başqaları da prem yerəyama tamaşaçı qismində dəvətli idilər və həm yeni nəslin oyununa maraqla baxdılar, həm də 30 il əvvəllə bağlı kövrək, həzin xatirələrə daldılar. Bunu onlar tamaşadan sonra səhnəyə çağrılarda üzlərindən oxumaq çətin deyildi.

İki hissəli “Varlı ev”ə 2-ci həyat yazıçı-dramaturq, rejissor, Əməkdar incəsənət xadimi Ağalar İdrisoğlunun rus dilindən tərcüməsində teatrın hazırkı baş rejissoru, Xalq artisti, Prezident mükafatçısı, “Qızıl Dərviş” mükafatı laureatı Firudin Məhərrəmovun quruluşunda bəxş olunub. Yeri gəlmişkən, bir vaxtlar Sumqayıt teatrına rəhbərlik etmiş Ağalar İdrisoğlu bu səhnədə neçə-neçə məşhur dünya dramaturqunun əsərləri ilə bərabər, elə Georgi Xuqayevin digər pyeslərinə də quruluş verib.

Qeyd edək ki, tamaşada ata, ana və övladları, quda, gəlin, mamaça obrazları üçün aktyor seçimini Firudin Məhərrəmov əsl zərgər zövqü ilə edib. Rolları Əməkdar artistlər Rauf Atakişiyev (Beçir), Xatirə Süleymanova (İrma), Sədaqət Nuriyeva (Mamaça), eləcə də aktyorlar Oqtay Mehdiyev (Sərmət), Məryəm Hüseynli (Saniyyət), Həbil Xanlarov (Nəbi) və Şəmistan Süleymanlı (Uari) ifa edirlər. Hər biri istedad yiyəsidir. Onların çıxışlarına baxdıqca Sumqayıt teatrının necə böyük imkan və potensiala malik olduğu bir daha aşkar görünür. Tamaşanın quruluşçu rəssamı

Əməkdar rəssam Nabat Səmədova, musiqi tərtibatçısı Şəmistan Muradxanlıdır.

Georgi Xuqayevin bu əsəri onun öz vətəninə də dəfələrlə səhnəyə qoyulub. Rusiya Federasiyasının Əməkdar artisti Tamerlan Sabanovun quruluşunda canlandırılıb və mövsümlər boyunca repertuarı bəzəyib. Hadisələr Birinci Dünya müharibəsi dövrünə aiddir. Əsər davanın fəsadlarını, habelə insan tələlərinə zərbə vuran konservativ adətləri, bu adətlər üzündən dağılan varlı evlərin faciəsini özündə ehtiva edir. Xoşbəxtlik duyğusuz insanlارın sərvəti üzərində deyil, sevginin, insan münasibətinin üzərində sabitdir, – ideyası tamaşaçıya, necə deyirlər, gözgöroti çatdırılır. Firudin Məhərrəmov Tamerlan Sabanovun tamaşasına baxıb-baxmayıb – bilmirəm, amma bildiyim budur ki, bir rejissor incəliyi ilə səhnə variantına yerli milli kolorit, dad-duz verməsi ilə də uğuru təmin edə bilib.

Baş qəhrəman Beçir yaşlı və imkanlı birisidir. Xeyli var-dövləti var. Səadəti elə böyük at ilxısının, mal-qaranın, möhtəşəm imarətin olmasında görünür. Amma faciə göstərir ki, heç də belə deyilmiş. Ailənin kiçik oğlu Uari müharibədən qayıtmadığına görə, ili çıxandan sonra, dağlı adətində görə, onun gənc arvadı Saniyyəti zorla ailənin digər oğluna – şikəst, amma təmizürəkli Sərmətə əvə verirlər. Onların

övladı olur və bununla da sanki ailənin həyatı qaydasına düşür. Ancaq ölmüş hesab edilən Uari bir gün sağ-salamat qürbətdən geri qayıdır və ailədə vəziyyət dramatik olaraq gərginləşir, qəhrəmanların hər biri öz faciəsi ilə üzbəüz qalır.

Varlı evdə hamı bədbəxtkdir. Tezliklə ev sahibinin uzun müddət hər kəsdən gizli saxladığı sirləri də açılır. Beçiri özünün sərvət hərisliyi ilə haqsızlıq və alçaqlıqlar törətdiyi keçmişi təqib edir. Məlum olur ki, onun arvadı İrma da götürmə uşaqları öz doğma balaları kimi camaatın beyninə sırtıyan sonsuz bədbəxtkdir. Mamaça isə uşaqlardan birinin – Sərmətin əsl anası imiş. Qardaşlar acı tələlərinin əlində girincə qalırlar. Beləcə, ailə də, topdağıtmaz ev də uçulub dağılır. Hamı çıxıb gedəndən sonra bütün bunlara əsas baskar olan sahibin yana-yana od vurduğu ev külə dönür...

Elə buradaca qeyd edək ki, son dövrlərdə paytaxt teatrlarında belə heç də tez-tez müşahidə edilməyən böyük anlaşıqla keçən bu tamaşada rejissor işi, aktyor heyətinin çıxışları təqdirəlayiq olduğu üçün premyera boyu dönə-dönə seyrçilərin gurultulu alqışlarını qazandı. İlk baxışdan bəyənənilən səhnə tərti-

batı, mizanların dəqiqliyi, ideyanın ifadəsi üçün istifadə edilən bütün vasitələrin – musiqilərin, geyimlərin, işıq effektlərinin yerli-yerində, keçidlərin rəvan olması diqqət çəkirdi. Uzun pauzalar yox idi deyə, tamaşada dinamizmə yetərincə nail olunmuşdu. Seyrçilər anbaan hadisələrin gedişatını intizarla izləyir, replikalarını, monoloqların, dialoqların sonluq həllərini həyəcanla gözləyirdilər. Bir sözlə, rejissor fikri və onun aktyor ifalarındakı təcəssümü bir bütövdə birləşərək, ümumi uğuru təmin etdi.

Müəyyən mənada eyforik olan təəssürlərlə bərabər, fikrimcə, tamaşada bəzi xırda çatışmazlıqlar da var. Məsələn, cıdır yarışından danışılarda bunun mərhumun şərəfinə təşkil edildiyi söylənir. Əslində isə mərhumun “şərəfinə” yox, “xatirəsinə” deyilməlidir. Bir də əvvəldən sonadək səhnədə kötük üstə görünən baltanın nə üçün qoyulduğu bilinmir, çünki ondan istifadə edilmir. Uarının anasının kimliyi də tamaşaçı üçün qaranlıq qalır. Bu kəm-kəsirlər aradan qaldırılsa, tamaşanın tam ideal alındığını qətiyyətlə təsdiqləmək olar.

Son olaraq, 55 yaşlı Sumqayıt teatrının lap əvvəlindən fəal izləyicisi kimi deyim ki, “Varlı ev”ə bir daha məmnuniyyətlə gedib baxa və özüm üçün yeni mənalar əxz edə bilərəm.

Əli NƏCƏFXANLI
XQ